

JAK RADZIĆ SOBIE Z FAKE NEWS?

1. Czytaj nie tylko nagłówki i lead'y.

- ✓ Nie sugeruj się nagłówkami. To najłatwiejszy sposób na dezinformację. Twórcom fake newsów łatwiej zmienić sam nagłówek, niż spójnie napisać cały artykuł.

2. Uważaj na emocjonalny język i manipulację

- ✓ Czy tekst budzi Twoje silne emocje? Czy historia jest bardzo brutalna? Czy autor używa mocnych określeń, wplata dużo wykrzykników? Wymyślanie fałszywych informacji, jest niezwykle łatwe – a im więcej emocji budzą, tym częściej są udostępniane.
- ✓ Jeśli jakaś informacja, albo cytat z czyjejs wypowiedzi Cię oburzył, koniecznie sprawdź, czy inne źródła też podają tę informację.

3. Uważaj na swoją własną stronniczość

- ✓ Pamiętaj, że najbardziej lubimy te historie, które potwierdzają naszą wizję świata. Twórcy fake news korzystają z tego nagminnie.
- ✓ Cały czas patrz na siebie trochę z boku i zadawaj sobie pytanie: czy to jest prawdziwe, czy po prostu chcę, żeby to było prawdziwe? I na odwrót: nie odrzucaj z góry informacji, które nie pasują do Twojej wizji świata.
- ✓ Fake news to często teorie niemożliwe do potwierdzenia ani sfalsyfikowania. Przy ich ocenie kieruj się zdrowym rozsądkiem.

4. Przeprowadź z informacją wywiad, tak jakby była osobą.

- ✓ Pamiętaj – wystarczy, że jeden element jest podejrzany albo nieprawdziwy, który zmieni kontekst. Wraz z kontekstem zmienia się cała wypowiedź.
 1. ŹRÓDŁO – kto to powiedział?
 2. CZAS I DATA – czy to się wydaje możliwe? Czy jest spójne?
 3. MIEJSCE – czy to się stało tam, gdzie powiedzieli, że się stało?
- ✓ Sprawdź czy informacja jest spójna z innymi znalezionymi w sieci. Autorzy fake news nie przejmują się często, że informacje, nawzajem sobie zaprzeczają.

5. Sprawdź źródło i autora postu

- ✓ Zwróć uwagę na URL stron, z których pochodzi informacja. Dużo stron podszywa się pod prawdziwe i znane źródła (Oryginał: abcnews.go.com fałszywa strona: abcnews.com.co)
- ✓ Zobacz kto jest autorem postu. Profil autora może dużo powiedzieć o wiadomości, którą czytasz. Co wcześniej publikował? Jak często? Na jakie tematy?
- ✓ Jeśli post jest przekazany dalej sprawdź, kto zamieścił tę historię jako pierwszy. Jaki jest związek autora z historią? Czy autor postu był na miejscu zdarzenia? Skąd bierze swoje informacje? Skąd post został nadany?
- ✓ Kiedy konto Twojego źródła zostało utworzone? Sprawdź nazwę użytkownika i znajdź inne konta tego samego użytkownika. Możesz wykorzystać następujące narzędzia:
 - Spokeo.com
 - Whitepages.com
 - Pipl.com
 - Accurint
 - Who.is
 - Bit/ly/customfbsearch
 - LinkedIn

6. Sprawdź czy zgadza się miejsce zdarzenia

- ✓ Jeśli autor twierdzi, że był osobiście na miejscu zdarzenia sprawdź, jaki jest związek źródła/autora z tym miejscem. Czy jest prawdopodobne, żeby osoba, która pisze wiadomość naprawdę się tam znalazła? Czy inne informacje, które opublikowała to potwierdzają? Czy można sprawdzić geo-lokację źródła? Wykorzystaj:
 - Google earth
 - Streetview
 - Wikimapia
- ✓ Zwróć uwagę czy film lub zdjęcie są autentyczne. Czy na pewno przedstawiają miejsce zdarzenia? Czy nie ma takiej pewności? Czy tablice rejestracyjne, znaki, napisy na witrynach sklepowych pokazują z jakiego kraju/miejsca pochodzi zdjęcie? Czy na filmikach słychać akcent – jeśli tak to jaki?

7. Sprawdź czy zgadza się czas

- ✓ Koniecznie sprawdź, czy zdjęcia lub filmy pojawiają się po raz pierwszy w kontekście tej historii. Autorzy fake news stosunkowo często korzystają ze zdjęć znalezionych w internecie. Wykorzystaj narzędzia do poszukiwania oryginałów zdjęć:
 - Reverse image search
 - TinEye
- ✓ Sprawdź też, czy informacja o czasie pokrywa się z innymi szczegółami: np. jak pada cień, jaka jest pora roku, jak ubrani są ludzie. Wykorzystaj do tego:
 - Wolfram alpha
 - Find my shadow
- ✓ Jeśli wciąż nie masz pewności sprawdź źródło zdjęcia:
 - Jeffrey's exif viewer

8. Pamiętaj, że zdjęcia i filmy też można łatwo zmienić

- ✓ Fałszywe zdjęcia są bardzo popularnym narzędziem manipulacji. Autorzy fake news często wykorzystują sfałszowane zdjęcia (Photoshop).
- ✓ Pamiętaj, że osadzenie zdjęcia w fałszywym kontekście lub dodanie nieprawdziwego opisu pod zdjęciem to też rodzaj manipulacji.
- ✓ Filmy zwykle traktujemy jako dużo bardziej wiarygodne źródło informacji niż tekst czy nawet zdjęcie. Dużo rzadziej je sprawdzamy, a to błąd. Tak jak w przypadku zdjęć, pamiętaj, że kontekst jest kluczowy!

9. Zweryfikuj historię w innych źródłach

Większość sprawdzonych informacji publikowana jest w wielu różnych mediach. Jeśli wiadomość wydaje się być podejrzana, sprawdź, jakie jeszcze media ją opublikowały.

10. Zastanów się zanim udostępnisz dalej

Się fake newsów tworzą Ci, którzy udostępniają je dalej. Każde dalsze udostępnienie – to uwiarygodnienie historii. I tak plotka zamienia się w pewną informację.

FAKE NEWS

OGÓLNE ZASADY

- dominują obrazki/zdjęcia krótki tekst
- przekaz silnie nacechowany emocjonalnie: wykorzystuje mowę nienawiści, pokazuje brutalne poruszające sceny i obrazy
- często udają przekaz z pierwszej ręki
- wykorzystują ogólnie znane prawdy i przekonania
- często ukazują półprawdę, przeinaczają fakty, nie sposób się zorientować gdzie się zaczyna a gdzie kończy informacja sprawdzona (częściowa prawda potwierdza prawdziwość całości)
- opisują prawdziwe zdarzenia, tylko zmieniają im kontekst
- najczęściej bazują na obrazach i filmach:
 - 60% szybciej procesujemy informacje graficzne
 - 94% więcej udostępnień mają te posty, które mają duże zdjęcia (w porównaniu do tych, które mają małe)
 - 2x więcej polubieni zyskują te posty, które zawierają grafikę.
- nie informują o tym, że podana informacja może nie być pewna, unikają niuansów i różnych punktów widzenia